

COMPETENTIEPROFIEL COGNITIEF GEDRAGSTHERAPEUTISCH WERKERS

April 2024

Inleiding

Dit profiel van de cognitief gedragstherapeutisch werker VGCT®, opgesteld door de Vereniging voor Gedrags- en Cognitieve therapieën (VGCT), beschrijft de competenties waarover een cognitief gedragstherapeutisch werker die zich wil laten registreren bij de VGCT moet beschikken. Het is een leidraad voor het bevorderen en bewaken van de kwaliteit en de positie van het vak. Het is de basis en daarmee richtinggevend voor de inhoud van de opleiding tot cognitief gedragstherapeutisch werker.

Dit profiel is tot stand gekomen met bijdrage van een aantal deskundige VGCT-leden, waarvoor dank. Het profiel is goedgekeurd door het bestuur. Indien nodig kan het profiel worden aangepast naar aanleiding van ontwikkelingen in de wetenschap en de praktijk.

Utrecht, april 2024

De competenties van de cognitief gedragstherapeutisch werker

Om de taken behorende bij de cognitief gedragstherapeutisch werker te kunnen uitoefenen, zijn competenties nodig. Een competentie is volgens Dochy (2005; p. 34¹):

‘een persoonlijke bekwaamheid, die zichtbaar wordt in het vertonen van succesvol gedrag in een bepaalde context gebonden situatie. Een competentie is veranderlijk in tijd en tot bepaalde hoogte ontwikkelbaar. Een competentie bestaat uit een geïntegreerd geheel van kennis, vaardigheden en attitudes, waarbij persoonskarakteristieken en aspecten van het professioneel functioneren eveneens op een bepaalde manier invloed uitoefenen op de (ontwikkeling van) competenties.’

De basis

In Nederland hebben alle kwalificaties die door de overheid zijn erkend een Nederlands Kwalificatieraamwerk (NLQF) niveau. De niveaus beschrijven het niveau van de kennis, vaardigheden en zelfstandigheid die iemand heeft na voltooiing van het leerproces. Vanuit de VGCT is een eis om te mogen starten met de opleiding dat de cgw'er i.o. een op de (geestelijke) gezondheidszorg gerichte opleiding op hbo-niveau heeft afgerond. Een hbo-studie staat gelijk aan NLQF-niveau 6. Een voorbeeld van een vaardigheid uit de NLQF-niveau 6 omschrijving is: 'Past de communicatie aan het doel en de doelgroep aan'. Deze meer generieke vaardigheden, in het bijzonder die rondom communicatie en afstemming met andere professionals, worden dus als aanwezig beschouwd en zijn daarom niet opgenomen in het competentieprofiel. Naast deze generieke vaardigheden worden ook een aantal vaardigheden op het gebied van kennis & wetenschap, organisatie en professionaliteit als aanwezig verondersteld. Op het gebied van kennis en wetenschap gaat het om het volgen van relevante wetenschappelijke ontwikkelingen en het maken en uitvoeren van een persoonlijk bij- en nascholingsplan op basis van grenzen van de eigen kennis. Op het gebied van organisatie wordt ervan uitgegaan dat cgw'ers het kwaliteitsbeleid van de eigen organisatie naleven en indien nodig initiëren, onder meer bij incidenten in de zorg. Op het vlak van professionaliteit wordt verwacht dat een cgw'er een goede balans kan bewaren tussen professionele betrokkenheid en persoonlijke distantie en respectvol kan omgaan met normen en waarden van de cliënt. Daarnaast wordt verwacht dat een cgw'er bekend is met wettelijke regelgeving, beroepscode en klachtprocedures en dat er regelmatig op het eigen professionele handelen wordt gereflecteerd en daarover verantwoording wordt afgelegd, zelfstandig en in de context van collegiaal overleg, intervisie of supervisie.

Werkveld, taken en verantwoordelijkheden

De cognitief gedragstherapeutisch werker is breed inzetbaar binnen de (geestelijke) gezondheidszorg en kan daar werkzaam zijn in een scala van maatschappelijke organisaties zoals

¹ Dochy, F. & Nickmans, G. (2005). Competentiegericht opleiden en toetsen. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

scholen, centra voor jeugd en gezin, poliklinieken, voedingscentra, huisartsenpraktijk (als praktijkondersteuner ggz) etc., waarbij de focus ligt op preventief of vroegtijdig handelen. De cognitief gedragstherapeutisch werker anticipeert in de deze context op risicofactoren door cognitief gedragstherapeutische principes toe te passen bij eerste signalen van problemen. Afhankelijk van de vooropleiding kan de cognitief gedragstherapeutisch werker ook werkzaam zijn in de specialistische GGZ, jeugd-GGZ, forensische GGZ of langdurige GGZ. Hier voert de gedragstherapeutisch werker onder supervisie van en in samenwerking met een (regie)behandelaar, geprotocolleerde (deel)behandelingen uit. De mate van zelfstandigheid en de invulling van het takenpakket zal in belangrijke mate afhankelijk zijn van de vooropleiding van de cognitief gedragstherapeutisch werker en de werkcontext waarin deze werkzaam is. Zo zal een praktijkondersteuner ggz in een huisartsenpraktijk relatief autonoom opereren, terwijl een social worker in de EPA-zorg vaak onder verantwoordelijkheid van een regiebehandelaar opereert. De registratie tot cognitief gedragstherapeutisch werker is een secundaire aantekening bovenop het basisberoep en werkzaamheden zijn dan ook afgestemd op het beroep of de functie die wordt uitgeoefend. Daarnaast geldt dat de professionele statuten van de organisatie waar de cgw'er werkzaam is, leidend zijn in de taken en bevoegdheden. Het competentieprofiel geeft slechts aan welke competenties een professional met een cgw-registratie beheerst.

COMPETENTIE 1: COGNITIEF GEDRAGSTHERAPEUTISCH HANDELEN

1.1	Theorietoepassing
Als cognitief gedragstherapeutisch werker baseer je je handelen primair op kennis van de basale leer- en cognitieve theorieën. Dit betekent concreet dat je:	
1.1.1	zoveel mogelijk evidence-based werkt;
1.1.2	gebruikmaakt van multidisciplinaire richtlijnen en zorgstandaarden;
1.1.3	hypotheses opstelt over het ontstaan en voortbestaan van de klachten van de cliënt en over factoren die van invloed zijn op het maken van gezonde levenskeuzes in de levensloop;
1.1.4.1	in het geval van preventie of enkelvoudige hulpvragen hypotheses gebruikt om interventies te selecteren;
1.1.4.2	in het geval van complexe hulpvragen hypotheses gebruikt om interventies te selecteren voor een deelgebied van de klachten;
1.2	Probleemselectie
Als cognitief gedragstherapeutisch werker ga je op basis van de hulpvraag systematisch te werk bij het onderzoeken van de klacht(en) en het selecteren van het probleem dat als eerste aangepakt dient te worden. Dit betekent concreet dat je in samenspraak met de cliënt (en desgewenst het systeem van de cliënt):	
1.2.1	met behulp van de holistische theorie onderzoekt wat de huidige problematiek het meest aanstuurt of in stand houdt of een gezonde leefstijl in de weg staat;
1.2.2	op basis hiervan concrete, meetbare en haalbare doelen formuleert;
1.3	Probleemanalyse en behandelplan
Als cognitief gedragstherapeutisch werker maak je een logische en transparante analyse van de geselecteerde problemen van de cliënt en stel je hiervoor een handelingsplan op. Dit betekent concreet dat je:	
1.3.1	een op de problemen of gewenst gedrag van de cliënt toegespitst verklaringsmodel opstelt, op basis van de betekenisanalyses en functieanalyses, waarin hypothesen zijn opgenomen over het ontstaan en voortbestaan van de problemen en over het bereiken van gewenst en gezond gedrag;
1.3.2.1	bij preventieve begeleiding of enkelvoudige hulpvraag een plan opstelt waarin is opgenomen: 1. welke gedragsmatige en/of cognitieve factoren en mechanismen bewerkt moeten worden om de problemen te verminderen of het maken van gezonde levenskeuzes te bevorderen 2. wat de doelformuleringen zijn die het gewenste gedrag of de gewenste situatie beschrijven 3. welke interventies ingezet moeten worden om de problemen te verminderen en het gewenste gedrag te doen toenemen; 4. hoe het systeem betrokken kan worden om de effectiviteit van de interventies te versterken of een mogelijke negatieve impact van het systeem op het traject te verminderen.
1.3.2.2	bij complexe hulpvragen afhankelijk van bevoegdheden een deel van 1.3.2.1 op je neemt, maar niet het totale proces zelfstandig hoeft uit te voeren.
1.3.3	waar mogelijk het systeem informeert en betreft bij het handelingsplan.

1.4	Interventies
Als cognitief gedragstherapeutisch werker selecteer je effectieve en efficiënte interventies en voer je deze op gestructureerde wijze uit. Dit betekent concreet dat je:	
1.4.1	cognitief gedragstherapeutische interventies selecteert die aansluiten bij de probleemselectie, doelstelling van het traject en probleemanalyse;
1.4.2	in elk geval de volgende interventies uitvoert of je snel eigen kan maken:
1.4.2.1	interventies gericht op het maken van gezonde levenskeuzes (leefstijlinterventies);
1.4.2.2	interventies gericht op vergroten van zelfcontrole (onder meer rechtstreeks bewerken van stimuli, gedrag en consequenten die bij ongewenst gedrag een rol spelen);
1.4.2.3	interventies gericht op het veranderen van disfunctionele denkpatronen;
1.4.2.4	interventies gericht op het verminderen van aversieve emoties of het vergroten van positieve emoties in specifieke situaties;
1.4.2.5	interventies gericht op het versterken van adaptief gedrag;
1.4.2.6	interventies gericht op het versterken van gewenste vaardigheden;
1.4.3	interventies aanpast aan de responsiviteit, achtergrond en specifieke situatie van de cliënt.
1.4.4	het systeem betreft bij de interventies, tenzij er een sterke reden is om dat niet te doen.
1.5	Registreren en observeren
Als cognitief gedragstherapeutisch werker zet je - waar nodig - registratieopdrachten en observatiemethoden in, zowel ten behoeve van probleemselectie, de probleemanalyse, als ten behoeve van het evalueren en bijstellen van interventies. Dit betekent concreet dat je:	
1.5.1	schriftelijke en/of digitale registratieopdrachten en observatiemethoden inzet die aansluiten bij de doelen en mogelijkheden van de cliënt;
1.5.2	het effect van de interventie monitort en dit met de cliënt en betrokken professionals bespreekt;
1.5.3	waar gepast deze middelen eveneens inzet bij het in kaart brengen van gedragingen van leden uit het systeem.

COMPETENTIE 2: MAATSCHAPPELIJK HANDELEN

Als cognitief gedragstherapeutisch werker bevorder je de gezondheid van individuele cliënten en groepen. Dit betekent concreet dat je:	
2.1	maatschappelijke en culturele factoren signaleert die de psychische gezondheid van cliënten beïnvloeden en hier actief op reageert;
2.2	risicogroepen en hun behoeften herkent;
2.3	cliënten gezondheidsvoorlichting en -educatie geeft op basis van cognitief gedragstherapeutische principes.

COMPETENTIE 3: COMMUNICATIE

3.1	Vertrouwensrelatie
------------	---------------------------

Als cognitief gedragstherapeutisch werker bouw je effectieve vertrouwensrelaties met cliënten, onderhoud je deze en bouw je deze ook weer af. Dit betekent concreet dat je:	
3.1.1	betrokkenheid toont bij de cliënt en diens systeem en daarmee de basis legt voor een duurzame vertrouwensrelatie;
3.1.2	motiverende gesprekstechnieken inzet bij de cliënt en diens systeem;
3.1.3	oog hebt voor de kwaliteit van de vertrouwensrelatie en die zo nodig verbetert;
3.1.4	de vertrouwensrelatie met oog voor de cliënt richting einde van het traject afbouwt en cliënt hierin vertrouwen geeft.
3.2	Gezamenlijke besluitvorming
Als cognitief gedragstherapeutisch werker informeer je de cliënt en betrek je deze actief bij besluitvormingen gedurende het traject. Dit betekent concreet dat je:	
3.2.1	overwegingen rondom probleemsamenhang, probleemselectie, probleemanalyse, doelformulering en handlingsplan met de cliënt deelt op een voor de cliënt begrijpelijke wijze;
3.2.2	doelstellingen van het traject gezamenlijk formuleert;
3.2.3	zoveel mogelijk gezamenlijk beslissingen neemt bij keuze- en beslismomenten rondom probleemsamenhang, probleemselectie, doelformulering, probleemanalyse en handelingsplan.

COMPETENTIE 4: PROFESSIONALITEIT

Als cognitief gedragstherapeutisch werker geef je de inhoud van het beroep kwalitatief vorm binnen de organisatie, waarbij je je bewust blijft van je professionele rol en de grenzen van je eigen kennis. Dit betekent concreet dat je:	
4.1	kennis hebt van de eigen taken en verantwoordelijkheden als cognitief gedragstherapeutisch werker binnen de eigen functie en organisatie en hiernaar handelt;
4.2	de grenzen van je eigen expertise herkent en die bespreekt met een bevoegd persoon wanneer verwijzing naar een(inhoudelijk) specialist, professional of instelling geïndiceerd is;
4.3	je kennis en vaardigheden inbrengt in interdisciplinaire en intradisciplinaire samenwerking.